

ETIČKI KODEKS SOCIJALNIH PEDAGOGA

(stupio na snagu 18. listopada 2021. godine)

UVOD

Socijalnopedagoška djelatnost definirana je u čl. 3. stavak 1. Zakona o socijalnopedagoškoj djelatnosti kao „sustav stručnih postupaka, mjera, aktivnosti i programa odnosno sustav intervencija usmjerenih pojedincima, obiteljima, skupinama, institucijama i zajednicama (u daljnjem tekstu: korisnici) utemeljenih na načelima i spoznajama socijalnopedagoške znanosti i prakse.“ Člankom 25. Zakona te čl. 15. Statuta Hrvatske komore socijalnih pedagoga (u daljnjem tekstu: Komora) propisana je obveza donošenja Etičkog kodeksa socijalnopedagoške djelatnosti. Etički kodeks obvezuje socijalne pedagoge koji obavljaju socijalnopedagošku djelatnost¹.

U pripremi Etičkog kodeksa socijalnih pedagoga (u daljnjem tekstu: Kodeks) pošlo se od činjenice da socijalnopedagoška profesija već ima Etički kodeks. On je usvojen na Izvanrednoj godišnjoj skupštini Hrvatske udruge socijalnih pedagoga održanoj 16. prosinca 2004. godine i njime su definirana vrijednosna ishodišta i standardi profesionalnog postupanja socijalnih pedagoga. U suglasju s Hrvatskom udrugom socijalnih pedagoga taj je Kodeks Etički odbor Komore dopunio i osuvremenio te predložio Skupštini Komore za raspravu i usvajanje.

U odnosu na Kodeks iz 2004. godine ovaj Kodeks potpunije definira socijalnopedagošku djelatnost i to sukladno čl. 3. stavku 2. Zakona o socijalnopedagoškoj djelatnosti. Širinu socijalnopedagoške djelatnosti važno je imati na umu pri pojavi etičkih dilema i propusta te problema moralnog prosuđivanja, odnosno odlučivanja o njima sukladno osobitostima specifične djelatnosti i konteksta u kojem se provodi. Stoga se ovdje navodi što sve socijalnopedagoška djelatnost obuhvaća (čl. 3. stavak 2. Zakona):

1. socijalnopedagoška procjena
2. planiranje intervencija
3. prevencija
4. promocija mentalnog zdravlja
5. rana intervencija
6. tretman
7. socijalnopedagoško i psihoterapijsko savjetovanje
8. posttretman
9. evaluacija intervencija
10. zastupanje i zagovaranje

¹ Sve imenice u ovom Kodeksu koje imaju rodno značenje odnose se jednako na osobe ženskog i muškog spola.

11. edukacijske aktivnosti
12. istraživačke aktivnosti
13. supervizija
14. vještačenje
15. medijacija
16. mentoriranje vježbenika.

Kodeks je opći etički okvir koji obvezuje sve socijalne pedagoge okupljene u Hrvatskoj udruzi socijalnih pedagoga, odnosno Hrvatskoj komori socijalnih pedagoga, koji mogu biti zaposleni u različitim područjima društvenog djelovanja, odnosno sustavima. Uz to, unutar pojedinih sustava u kojima se provodi socijalnopedagoška djelatnost (mentalno zdravlje; civilni sektor; lokalna samouprava; odgoj i obrazovanje; policija; pravosuđe; socijalna skrb i zaštita), odnosno individualnih institucija, organizacija ili službi iz tih sustava, mogu biti propisana specifična etička načela i standardi profesionalnog postupanja zaposlenih stručnjaka. Stoga je važno napomenuti kako je Kodeks utemeljen na polazištu da se svakodnevno prakticiranje specifičnih aspekata socijalnopedagoške djelatnosti u pravilu temelji na usklađivanju profesionalnog djelovanja s najmanje dva etička kodeksa. Eventualne međusobne neusklađenosti standarda u različitim etičkim kodeksima treba nastojati riješiti razgovorom. Uostalom, profesionalne vrijednosti i standarde stalno treba podvrgavati javnoj stručnoj prosudbi i osuvremenjivati.

Ovaj Kodeks uključuje:

1. vrijednosna ishodišta socijalnopedagoške djelatnosti
2. standarde profesionalnog postupanja socijalnih pedagoga
3. rješavanje etičkih pitanja i propusta.

Vrijednosna ishodišta socijalnopedagoške djelatnosti opisana su kroz poželjne, uključujuće i pozitivne vrijednosti i nepoželjne, isključujuće prakse. Standardi profesionalnog postupanja opisani su kroz odgovornosti socijalnih pedagoga prema temeljima profesije, korisnicima, zajednici te profesionalnoj zajednici i vlastitoj profesionalnosti.

1. VRIJEDNOSNA ISHODIŠTA SOCIJALNOPEDAGOŠKE DJELATNOSTI

1. Birajući profesiju socijalnog pedagoga, opredijelili smo se za rad s pojedincima, obiteljima, skupinama, institucijama i zajednicama u riziku ili s već izraženim poteškoćama i problemima u ponašanju i djelovanju, emocionalnom razvoju i socijalnoj integraciji.
2. Temeljno ishodište profesionalnog djelovanja socijalnog pedagoga je vrijednost života svake osobe što podrazumijeva mogućnost rasta, razvoja i postojanje potencijala svake osobe za mijenjanje vlastitih uvjerenja, ponašanja i odnosa prema sebi i drugima te društvu/zajednici. Socijalni pedagog profesionalno djelovanje temelji na poštivanju različitosti među pojedincima, obiteljima, skupinama, institucijama i zajednicama.

3. Svojim profesionalnim djelovanjem socijalni pedagog doprinosi općoj i specifičnoj dobrobiti korisnika, razvoju njegovih potencijala te potiče i omogućava pozitivne, osobno i socijalno prihvatljive promjene korisnika, njihovih obitelji i zajednice u cjelini. S tim ciljem socijalni pedagog profesionalno djeluje na području prevencije, socijalnopedagoške procjene, tretmana, posttretmana i javnih politika.
4. Socijalni pedagog kao vrijednosni okvir svog profesionalnog djelovanja prihvaća multidisciplinarno i multiteorijski utemeljen pedagoško-bio-psiho-socijalni pristup čovjeku, međunarodne propise/deklaracije kojima se definiraju/garantiraju dječja i ljudska prava te važeće zakonske propise Republike Hrvatske.
5. Socijalni pedagog nastoji u svom djelovanju stvarati uvjete za unapređenje postojećih zakona, propisa i drugih normativnih akata te okolnosti kojima se definira okvir i politika socijalnopedagoškog, ali i općeg pedagoškog, socijalnog, pomagачkog, rehabilitacijskog i korekcijskog djelovanja.
6. Vjerujući u napredak te imajući viziju rasta kvalitete života budućih generacija, u svom profesionalnom djelovanju, socijalni pedagog prepoznaje i uvažava duhovne, kulturne, općedruštvene, prirodne i materijalne vrijednosti te na to potiče i druge osobe u svom okruženju.
7. Prakticirajući socijalnopedagošku djelatnost, socijalni pedagog promovira i odražava visoku razinu profesionalnog integriteta i profesionalnih kompetencija.
8. Kao isključujuće, moralno i profesionalno nepoželjne i neprihvatljive prakse osobito se smatraju sljedeća postupanja:
 - toleriranje ili prešućivanje kratkoročnog ili dugoročnog rizika za mogući neželjeni pa i štetni utjecaj neke mjere, programa ili postupka na pojedince, obitelji, skupine, institucije ili zajednice
 - stavljanje osobnog interesa ili interesa drugih stručnjaka ispred dobrobiti i interesa korisnika i dobrobiti zajednice
 - iskorištavanje, obmanjivanje, diskriminiranje ili uznemiravanje korisnika
 - zlouporaba osobnog profesionalnog utjecaja (primjerice kroz traženje usluga od korisnika, emocionalne i seksualne odnose)
 - sve povrede dužnosti socijalnog pedagoga navedene u čl. 34. Zakona o socijalnopedagoškoj djelatnosti.
9. U svom svakodnevnom radu socijalni pedagog obvezan je slijediti pozitivne profesionalne vrijednosti i u potpunosti izbjegavati etički neprihvatljive, isključujuće postupke i prakse.

2. STANDARDI PROFESIONALNOG POSTUPANJA SOCIJALNIH PEDAGOGA

2.1. ODGOVORNOST PREMA TEMELJNIM STANDARDIMA SOCIJALNOPEDAGOŠKE PROFESIJE

Socijalni pedagog u svom svakodnevnom profesionalnom djelovanju prihvaća kao zajednički moralni i vrijednosni okvir socijalnopedagoške djelatnosti sljedeće temeljne standarde profesionalnog postupanja:

1. Profesionalno djelovanje je samo ono djelovanje koje je usmjereno prema nekom društveno prihvatljivom cilju. Ciljeve svog profesionalnog djelovanja s korisnicima socijalni pedagog postavlja na jasan i znanstveno, teorijski i stručno utemeljen način, na dobrobit i u interesu korisnika, a kad god je to moguće u proces postavljanja ciljeva uključuje i samog korisnika, uvažavajući pritom sva pravila informiranog pristanka na sudjelovanje.
2. Socijalni pedagog profesionalno djeluje unutar granica svoje profesionalne kompetencije stečene tijekom inicijalnog obrazovanja i cjeloživotnog profesionalnog razvoja. Primjenjuje samo one metode procjene potreba, prevencije, interveniranja, discipliniranja, kontrole i nadzora, zaustavljanja ekstremnih i ugrožavajućih ponašanja korisnika te druge stručne postupke za koje posjeduje formalne kvalifikacije.
3. Socijalni pedagog zagovara, potiče i sudjeluje u stvaranju takvog programskog (intervencijskog), komunikacijskog, odnosno, socijalnog i fizičkog/prostornog okruženja koje će omogućavati zadovoljenje potreba korisnika, uvažavati njegova prava i odgovornosti te ga/ih stalno poticati na osobno i društveno poželjan rast i razvoj.
4. Socijalni pedagog prihvaća da su sve informacije o korisnicima, tijekom i rezultatima stručnog rada s korisnicima povjerljive te prihvaća da razmjena tih informacija s drugim stručnjacima, stručnim službama i/ili korisnikovim roditeljima/zastupnicima i drugim osobama treba biti ograničena svrhom suradnje i usklađena s pravnim propisima ili internim uputama.
5. Socijalni pedagog sustavno unapređuje svoje znanje i vještine kako bi svojim profesionalnim kompetencijama mogao odgovoriti na rastuće zahtjeve profesije koji proizlaze iz promjenjivih i složenih potreba korisnika kao i sve složenijih uvjeta suvremenog života.

2.2. ODGOVORNOST ZA KVALITETU PROFESIONALNOG DJELOVANJA S KORISNICIMA (pojedincima i skupinama, obiteljima)

1. Primarna odgovornost socijalnog pedagoga prema korisniku odnosi se na uvažavanje njegove osobnosti, integriteta, različitosti, dostojanstva, ljudskih prava i prava na sudjelovanje u donošenju odluka o ciljevima intervencije.
2. Socijalni pedagog je odgovoran za kvalitetu profesionalnog odnosa koji potiče, izgrađuje i održava s korisnikom te na stručno prikladan način završava.

3. Socijalni pedagog je odgovoran da vrstu profesionalnog odnosa koji izgrađuje s korisnikom uskladi s vrstom profesionalne uloge (savjetovatelj, voditelj, odgajatelj, stručni suradnik, državni ili javni službenik i sl.) koju ima na svom radnom mjestu i u području u kojem djeluje. Socijalni pedagog prihvaća da kvaliteta odnosa i međusobnog uvažavanja s korisnicima, vrsta i intenzitet povjerenja korisnika, kao i jasnoća granica koje postavlja u profesionalnom odnosu, proizlaze iz specifične profesionalne uloge, a ne iz njegovog privatnog stava.
4. Kvalitetan profesionalni odnos isključuje paralelno postojanje privatnog odnosa (obiteljskog, prijateljskog, intimnog ...) jer to može utjecati na profesionalnost prosudbe i povećati rizik da se korisnika na neki način ošteti.
5. U radu sa skupinama, socijalni pedagog odgovoran je za kvalitetan profesionalni odnos sa svim članovima skupine, kao i njihovu sigurnost te je odgovaran za poduzimanje mjera koje će sprečavati međusobno diskriminatorno i/ili ponižavajuće ponašanje članova skupine.
6. Pri procjeni potreba korisnika i planiranju intervencija, socijalni pedagog korisnicima otvara prostor i mogućnost da iskažu svoju perspektivu/viđenje i sudjeluju u oblikovanju intervencije, vodeći pri tom računa o specifičnim sposobnostima korisnika te o stupnju zakonskih i drugih realnih mogućnosti/ograničenja.
7. U slučaju da potrebe korisnika nadilaze osjećaj kompetentnosti socijalnog pedagoga, njegova je odgovornost pomoći korisniku u povezivanju s odgovarajućim profesionalcima i službama.
8. Socijalni pedagog preuzima odgovornost za tijek profesionalnog odnosa i profesionalnih aktivnosti s korisnicima.
9. Socijalni pedagog prihvaća da odgovornost za rad s korisnikom uključuje i odgovornost prema članovima obitelji i/ili skrbnicima korisnika te stalno otvara prostor za dijalog s korisniku važnim osobama.

2.3. ODGOVORNOST ZA KVALITETU PROFESIONALNOG DJELOVANJA U ZAJEDNICI

1. Kao što je u radu s pojedinačnim korisnicima prije svega usmjeren na njihovu dobrobit, tako je u radu sa zajednicama socijalni pedagog prvenstveno usmjeren na podizanje razine sigurnosti i kvalitete života u zajednici.
2. Odgovornost socijalnog pedagoga za kvalitetu profesionalnog djelovanja u zajednici uključuje djelovanje u smjeru izgradnje „mreže“ intervencija i socijalne podrške pri uključivanju u zajednicu, kako za svakog pojedinog korisnika, tako i za specifične skupine korisnika. Kada ta odgovornost dovede do neravnoteže/nerazmjera između stručno opravdanih planova/rješenja za korisnika i postojećih resursa u zajednici, poželjno je da socijalni pedagog na to ukaže nadležnima (po mogućnosti pisanim putem).

3. Socijalni pedagog je odgovoran razvijati pristupe, modele i metode rada u svrhu razvoja kvalitete života u zajednici i prevencije rizika u skladu s potrebama i obilježjima specifičnih zajednica.
4. Pri svom djelovanju u zajednici, socijalni pedagog se zalaže za poštivanje zakona, uvažavanje ljudskih prava (prava djeteta), toleranciju te uvažavanje razlika među pojedincima i skupinama.

2.4. ODGOVORNOST ZA VLASTITI PROFESIONALNI RAZVOJ, ODGOVORNOST PREMA PROFESIJI, POSLODAVCU, DJELATNOSTI I NJIHOVOJ MULTIDISCIPLINARNOSTI

Odgovornost za vlastiti profesionalni razvoj

1. Socijalni pedagog je obvezan brinuti o svom profesionalnom razvoju. Briga o vlastitom profesionalnom razvoju uključuje praćenje razvoja socijalnopedagoške znanosti, teorije i prakse, ali i srodnih disciplina te kontinuirano usvajanje novih kompetencija u području svoje specijalnosti.
2. Socijalni pedagog je svjestan da svojim profesionalnim djelovanjem utječe na život korisnika te je stoga odgovoran stalno preispitivati (kroz osobni razvoj, putem konzultacija, intervizije, supervizije, dodatnih edukacija) usklađenost osobnih stavova, vrijednosti i ponašanja sa svojim profesionalnim djelovanjem.
3. Socijalni pedagog poznaje i poštuje svoje osobne granice, vodi računa o stupnju izloženosti profesionalnom stresu te je odgovoran tražiti primjerene oblike pomoći i podrške (edukaciju, superviziju, liječenje i sl.).
4. Socijalni pedagog za razrješavanje profesionalnih dilema, profesionalni rast i razvoj te osnaživanje profesionalnog identiteta koristi sustavno praćenje i evaluaciju vlastitog rada kao i sudjelovanje u evaluacijskim istraživanjima.

Odgovornost prema profesiji

1. Socijalni pedagog doprinosi izgradnji i razvoju svoje osobne profesionalnosti, ali i razvoju identiteta socijalnopedagoške profesije kroz svakodnevni praktični rad, istraživački rad, promišljanje i pisanje o temama iz područja socijalnopedagoške teorije i prakse, osmišljavanje i provođenje edukacija iz područja svoje specijalnosti, kreiranje i primjenu novih intervencijskih programa, mentorstvo studentima i pripravnicima socijalne pedagogije i na druge načine.
2. Socijalni pedagog se zalaže se za dostupnost informacija i najnovijih spoznaja s područja socijalne pedagogije i srodnih disciplina za sve koji s njim dijele područje rada.
3. U svojim javnim istupima i djelovanju, socijalni pedagog je lojalan vrijednostima, načelima i standardima socijalnopedagoške djelatnosti.

4. Socijalni pedagog se zalaže za visoke standarde kvalitete socijalnopedagoške prakse i područja u kojem djeluje.
5. Socijalni pedagog prihvaća da je dio profesionalne kulture uzajamna pomoć i podrška različitih stručnjaka te volontera koji rade u srodnim djelatnostima.

Odgovornost prema poslodavcu i djelatnosti

1. Socijalni pedagog poznaje, poštuje i ostvaruje ciljeve i program ustanove/organizacije u kojoj radi te ih u suradnji s drugim stručnjacima nastoji unapređivati sukladno promjenjivim potrebama korisnika, u skladu s društvenim okolnostima/resursima i sukladno razvoju socijalnopedagoške teorije i prakse.
2. Socijalni pedagog je usmjeren na to da svojim postupcima i riječima bude jasan i razumljiv drugim stručnjacima iz svoje ustanove/organizacije, da potiče i podržava dijalog među stručnjacima, da svoje postupanje uskladi s ciljevima ustanove te da potiče i podržava izgradnju zdravih međuljudskih odnosa.
3. Socijalni pedagog odgovorno razlikuje kad govori i nastupa u svoje osnovno ime, a kad iz stručne uloge i u ime ustanove/organizacije u kojoj radi.

Odgovornost prema multidisciplinarnosti područja

1. Socijalni pedagog odgovorno koristi saznanja iz drugih disciplina i područja.
2. Socijalni pedagog poštuje i uvažava stručnu usmjerenost svojih suradnika. Razlike u pristupima nastoji razumjeti, razjasniti te odgovorno sudjeluje u rješavanju stručnih neusuglašenosti, dilema i sukoba.
3. Djelujući u područjima koja su multidisciplinarno određena, socijalni pedagozi se povezuju sa stručnjacima drugih profesija u stručne timove, radne skupine i na slične načine poštujući uvijek načela međusobnog uvažavanja, suradnje, podrške, javnosti djelovanja te zaštite dobrobiti i privatnosti korisnika.

3. RJEŠAVANJE ETIČKIH PITANJA I PROPUSTA

Načela rješavanja etičkih pitanja i propusta

1. Komora se obvezuje da prilikom obavljanja poslova iz svoje nadležnosti definiranih člancima 8. i 9. Statuta posebnu pažnju posveti etičkim pitanjima i prevenciji neetičnih praksi.
2. Komora se tijekom obavljanja redovitog stručnog nadzora nad radom pripravnika i ovlaštenih socijalnih pedagoga obvezuje posebnu pozornost posvetiti poštivanju Kodeksa.
3. Socijalni pedagog preuzima obvezu pročitati, razumjeti i u svakodnevnom radu prakticirati vrijednosti, načela i standarde propisane u ovom Kodeksu.

4. Socijalni pedagog preuzima obvezu pročitati, razumjeti i u svakodnevnom radu prakticirati vrijednosti, načela i standarde zacrtane u etičkom kodeksu djelatnosti / područja u kojem djeluje. Ukoliko takav kodeks ne postoji, obavezan je zalagati se za njegovu izradu.
5. Socijalni pedagog je usmjeren na to da sukladno vrijednosnim ishodištima i standardima svoje profesije sve moralne dileme i probleme prvo pokuša razriješiti otvorenim dijalogom s uključenim osobama. Ako dijalog ne dovede do odgovarajućeg rješenja, socijalni pedagog može podnijeti prijavu, primjedbu ili pritužbu Etičkom odboru Komore.

Načini rješavanja etičkih pitanja i propusta

1. Kodeks i drugi akti Komore (Zakon, Statut, pravilnici) moraju biti dostupni svim članovima Komore.
2. Komora (Upravni odbor i Etički odbor) je obvezna stvarati uvjete za stalno promišljanje postojećih i/ili novonastalih etičkih pitanja važnih za socijalnopedagošku djelatnost i o tome pravovremeno iznositi svoje stavove.
3. Komora (Upravni odbor i Etički odbor) je obvezna osigurati profesionalno postupanje prema svim članovima koji ukažu na etičke dileme i/ili propuste kao i onima za koje je utvrđeno da su učinili takve vrste propusta.
4. Sukladno čl. 32. Statuta Komore Etički odbor:
 - prati i nadzire provođenje pravila etike u socijalnopedagoškoj djelatnosti i predlaže poduzimanje odgovarajućih mjera u slučaju njihovog kršenja
 - odlučuje po prijavama, primjedbama i pritužbama na rad ovlaštenih socijalnih pedagoga i socijalnih pedagoga vježbenika
 - izdaje obrazloženo upozorenje ovlaštenom socijalnom pedagogu i socijalnom pedagogu vježbeniku povodom utvrđenih povreda Etičkog kodeksa socijalnih pedagoga ili drugih utvrđenih nepravilnosti u radu
 - daje mišljenja i poduzima potrebne prethodne radnje za provođenje postupka pred Sudom časti sukladno Statutu i općim aktima Komore
 - priprema prijedlog Etičkog kodeksa socijalnih pedagoga
 - obavlja i druge poslove određene općim aktima Komore, odnosno koje mu povjeri Skupština Komore.
5. Etičke dileme i propusti koji su sastavni dio propusta opisanih u čl. 34. Zakona rješavaju se sukladno odredbama tog Zakona (čl. 35., 36. i 37.).